

Izvorni znanstveni članek
UDK 347.91/.95(497.4)

Prve praktične izkušnje z novelo ZPP-D v postopku na prvi stopnji

PROF. DR. ALEŠ GALIČ,
Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani

1. Uvod

Do doslej najpomembnejše novele Zakona o pravnem postopku¹ je prišlo v letu 2008 (nove-la ZPP-D). Najpomembnejša vsebinska novost se sicer nanaša na institut dopuščene revizije, obširne pa so tudi spremembe pritožbenega postopka. Vendar je do pomembnih, deloma tudi spornih novosti prišlo tudi glede postopka na prvi stopnji. V prispevku poskušam podati od-govore na nekatera vprašanja, ki so se v prvem letu izpostavljala na različnih predstavitvah za sodnike, za odvetnike ter za pravnike v gospodarstvu.

2. Prekluzije

1. Ali mora sodišče, ko na naroku v okviru materialnega procesnega vodstva opozarja stranke na pomanjkljivosti, vedno dati rok za odpravo le teh ali pa sodnik lahko zahteva, da stranka ustrezne navedbe in dopolnitve poda že na naroku?

Določbi čl. 286/2 in 286.a člena ZPP na neki način razširjata materialno procesno vodstvo na pisne faze postopka. Vendar to nikakor ne pomeni, da se spreminja uveljavljen način postopa-nja sodišča na naroku. Izvajanje materialnega procesnega vodstva na naroku ostaja primarno (omenjeni določbi čl. 286/2 in čl. 286.a sta le možnosti, ki ju sodišče lahko uporabi). Tudi ravnanje sodišča in strank na naroku se zato ne spreminja. Ali bo sodišče v primeru, ko materi-alno procesno vodstvo izvaja na naroku, od stranke zahtevalo takojšnjo izjavo ali pa ji bo dalo rok, v katerem naj sodišču predloži npr. pisne dokaze ali se pisno izjavi, je odvisno od okoliščin primera in prepuščeno presoji sodišča.² Novela ZPP-D glede tega ničesar ne spreminja.

¹ ZPP, Uradni list RS, št. 26/99 in nasl.

² Tako tudi Cerar, str. 66.

2. Po uveljavitvi ZPP-D so se v praksi razširili pozivi, kakršen je naslednji: »Pošiljamo vam odgovor na tožbo nasprotne stranke, ter vam hkrati določamo rok 8 dni, da vložite pripravljalno vlogo, v kateri boste odgovorili na navedbe iz prejetega odgovora na tožbo ter hkrati za svoje navedbe predložili ustrezna dokazila. Če v danem roku ne boste vložili pripravljalne vloge oziroma predložili listin, se kasnejše vloge ne bodo upoštevale, razen če jih stranka predhodno brez svoje krivde ni mogla predložiti ali če njihova dopustitev po presoji sodišča ne bi zavlekla reševanja spora (2. odst. in 4. odst. 286.a člena ZPP).«

Takšni pozivi ne ustrezajo smislu novele ZPP-D. V čl. 286/2 ZPP je sedaj res vsebovana možnost, da sodišče z ustreznimi pozivi strankam doseže, da stranke več ne bodo imele neomejene možnosti navajanja novih dejstev in dokazov na prvem naroku. Vendar je določba uravnotežena, saj ob tem, ko postavlja dodatno breme strankam (nujnost pravočasnih navedb pod grožnjo prekluzije), predpostavlja tudi ustrezno pripravo sodnika. Le sodnik, ki se je na zadevo že sam dobro pripravil (ki je torej vloge strank že proučil in postavil preliminarno pravno kvalifikacijo), bo lahko podal usmerjena vprašanja, s katerimi stranki vzpodbudi, da se dodatno izjavijo o tistem, kar je za odločitev relevantno.³ Pozivi pred prvim narokom po čl. 286/2 ZPP ne bi smeli biti »po vzorcu«. ⁴ Ne le, da mora sodišče oceniti, koliko dolg mora biti rok za izjavo, da ne pride do nesorazmerne omejitve pravice do izjavljanja in s tem kršitve jamstev iz 22. člena Ustave (8 dni je le zakonski minimum, kar pa ne pomeni, da je ta minimum v vsakem primeru tudi ustrezen – npr. ob zelo obsežnih vlogah strank v zapleteni gospodarski zadevi). Predvsem je bistveno, da iz čl. 286/2 dovolj jasno izhaja, da morajo biti pozivi sodišča dovolj konkretizirani in usmerjeni. Treba je namreč upoštevati, da s pozivom po čl. 286/2 sodišče omeji možnost stranke, da na prvem naroku neomejeno navaja nova dejstva in dokaze, s tem pa tudi smiselnost materialnega procesnega vodstva na prvem naroku. MVP se zato s pozivom po čl. 286/2 prestavi v pisno fazo postopka.⁵ Zato velja logika: kakor na prvem naroku za glavno obravnavo sodnik (praviloma) ne bi zadostil zahtevam čl. 285 ZPP, če bi strankam le rekel, »če želite odgovoriti na navedbe nasprotnika, to storite«, tako tudi ni dovolj, če je takšen poziv sodišča dan po čl. 286/2 ZPP. Obstaja pa še tretji razlog proti pozivom »po vzorcu«: čl. 286/2 ZPP daje sodišču le možnost. Ali jo sodišče izkoristi, je odvisno od okoliščin primera. Nekateri primeri so, nekateri pa niso primerni za pisni pripravljalni postopek. Uporaba čl. 286/2 ZPP mora biti posledica premisleka sodnika (in tudi ustreznega poznavanja spisa). Slednje seveda ne pomeni, da naj sodišče, če se odloči, da čl. 286/2 ZPP ne bo uporabilo, npr. odgovora na tožbo ne pošlje tožeči stranki. Pomeni le, da ta vročitev odgovora na tožbo pač ne bo vezana na poziv na odgovor pod grožnjo prekluzije po čl. 286/2 ZPP.

³ Tudi v tem je najbrž razlog, da novost v praksi še ni prav zaživela. Voglar ugotavlja, da od sodnika zahteva dodatno aktivnost, podroben študij zadeve in skrbno oblikovanje vprašanj ter napotil strankam. Nekaterim sodnikom je, kot ugotavlja avtor, takšno delo odveč, po drugi strani pa je slaba tudi odzivnost strank. Voglar, str. 1654.

⁴ Enako Voglar, str. 1654.

⁵ O tem glej Bergant Rakočević, str. 1602.

Res je, da čl. 286.a ZPP v drugem odstavku določa, da sodišče stranki lahko določi rok, v katerem naj predložijo naslednjo pripravljalno vlogo, in to *tudi po prejemu odgovora na tožbo*. Pri tem pa ne določa, da bi sodišče moralo stranki postaviti kakšna usmerjena vprašanja. Vendar pa je pozive pred narokom po čl. 286a/2 (glede pripravljalne vloge po prejemu odgovora na tožbo) treba obravnavati v kontekstu čl. 286/2 ZPP. Iz tega pa nedvomno izhaja, da morajo biti pozivi vsebinsko usmerjeni – takšne pa lahko izdelata le sodnik, ki je vloge strank že sam proučil.

Predvidevam, da bodo sodišča tudi sama kmalu ugotovila, da se postavljanje (kratkih) rokov za vlaganje nadaljnjih odgovorov (tožniku glede navedb toženca v odgovoru na tožbo in nato tožencu v pripravljalni vlogi tožnika itd.) ne izplača in da koristi od takšnega vodenja postopka ni. Stranke bodo namreč v strahu pred prekluzijo najbrž skoraj vedno podale nove pripravljalne vloge (»odgovore«), kar bo v primeru, ko med vložitvijo tožbe in prvim narokom poteče npr. eno leto, povzročilo zasutje sodišča s pripravljalnimi vlogami. Za racionalizacijo postopka in ustrezno pripravo glavne obravnave to ne more biti koristno.

4. Je na prvem naroku dokaze dovolj predlagati ali jih je treba tedaj tudi že predložiti (če gre za dokaze, ki so v posesti stranke – listine)?

To vprašanje ni izključno povezano z novelo ZPP-D, saj isti problem lahko nastane že z uporabo splošnih pravil o prekluziji po čl. 286/1 ZPP. Določba govori o »ponudenu« dokazov. Ali stranka listinski dokaz »ponudi« že s tem, da se na listino sklicuje, ali pa jo mora (če je v njeni posesti) tudi že predložiti. Vendar glede na smisel določb o prekluzijah ni pretirano od stranke pričakovati, da bo h koncentraciji in pospešitvi postopka prispevala s tem, da bo listino, na katero se je predhodno sklicevala, prinesla s seboj na prvi narok. Beseda »ponuditi« takšno razlago omogoča. Obenem tudi ni poseg v pravice stranke, če se od nje pričakuje, da bo listino, ki je v njeni posesti in na katero se sklicuje, sodišču predložila vsaj na prvem naroku. Od uveljavitve novele ZPP-D dalje pa je sodniku dana tudi možnost, da stranko, ki se je (npr. v tožbi ali odgovoru na tožbo) sklicevala na listino, nato po čl. 286/2 ZPP pozove, da to listino (pod grožnjo prekluzije) tudi predloži še pred prvim narokom.

5. Kakšen smisel ima določba o prekluzijah v zvezi z pozivom stranki, da navede svoja pravna naziranja in da predloži sodno prakso, na katero se sklicuje (čl. 286a/1 ZPP), če glede uporabe prava velja načelo iura novit curia?

Upoštevati je treba, da je Ustavno sodišče vzpostavilo zahtevo, da se mora sodišče opredeliti do nosilnih pravnih argumentov⁶ ter da se mora opredeliti do argumenta precedensa.⁷ Če navedbe strank (po pozivu) s tem v zvezi niso pravočasne, odpade dolžnost sodišča, da bi se

⁶ Odločba US RS Up 373/97.

⁷ Sklep US RS Up 203/01.

moralo do teh navedb v obrazložitvi sodbe opredeliti. Seveda pa bo sodišče tako in tako tudi prepozne pravne navedbe strank, če jih bo štelo za tehtne, upoštevalo pri odločanju.

6. Prekluziji po čl. 286. in 286.a se stranka, ki navedbo poda po poteku roka, izogne ne le v primeru, ko izkaže pogoj nekrivde, pač pa tudi v primeru, če dopustitev zapoznele navedbe »ne bi zavlekla reševanja spora«. Kako tolmačiti ta pravni standard?

Predvsem je treba pojasniti, da ne gre za standard namena zavlačevanja (*dolus coloratus*).⁸ Za stališče, da naj bi bila zapoznena navedba dopustna že tedaj, ko stranki ni mogoče očitati namena zavlačevanja, v besedilu zakona očitno ni opore. Standard je drugačen: gre le za preizkus objektivnega učinka na *zavlečenje* postopka, ne pa za subjektivni očitek strankinega *zavlačevanja*. Zavlečenje postopka ni nujno posledica zavlačevanja strank. Da bi za dopustitev zapoznele navedbe zadoščalo že, da stranka ni imela namena zavlačevanja, v sistemu ZPP-D tudi ne bi imelo nobenega smisla. Pogoj »nekrivde« je že samostojen subjektiven razlog za dopustitev zapoznele navedbe. Če bi za dopustitev zapoznele navedbe zadoščal že izkaz stranke, da »ni imela namena zavlačevanja«, za opredelitev posebnega (strožjega) pogoja nekrivde (ki vključuje tudi malomarnost) ne bi bilo nobene potrebe.

Relevantni sta zato le drugi dve možni razlagi. Gre za isto problematiko, kot je obširno že obravnavana v nemškem pravu, od koder so določbe o prekluzijah in o rešitvi pred prekluzijami tudi (nepopolno) prevzete. Pri standardu »zavlečenja« (tj. podaljšanja) postopka gre za dilemo, ali naj se uporabi absolutni ali relativni kriterij (*Absoluter oder relativer Verzögerungsbe-griff*). Pri absolutnem kriteriju je preizkus naslednji: ali bi postopek trajal dlje, če se prepozen dokaz izvede, kot če se ne izvede. Po tem kriteriju je stranka prekludirana npr. v primeru, če bi bilo brez zapoznele navedbe treba izvesti več narokov, kot če se zapoznele navedbe ne upošteva (vendar: če bi sodišče tako ali tako še moralo izvesti narok, npr. zaradi dokaza z izvedencem ali za zaslihanje pravočasno predlaganih prič,⁹ potem v običajnem položaju postopka ne bo zavleklo, če se na tem naroku zasliši še prepozno predlagano pričo;¹⁰ vsaj kolikor to ne bi od sodišča zahtevalo obširne spremembe delovne metode spora). Po absolutnem kriteriju postopka ne zavleče (vsaj ne nujno), če stranka npr. priče ne predlaga dovolj zgodaj, vendar jo pripelje s seboj na narok (razen če bi sodišče ocenilo, da se na zaslihanje te priče ni moglo ustrezno pripraviti ali če bi ocenilo, da je zaradi varstva načela kontradiktornosti nasprotni stranki treba dati čas, da se pripravi na zaslihanje priče). Do zavlečenja v slednjem primeru pride tudi, če sodišče zato, ker ni moglo računati na (prepozen) dokazni predlog, ni predvidelo dovolj časa za izvedbo naroka in bi zato dopustitev dokaza povzročila nujnost novega naroka. Pri relativnem kriteriju (imenovanem tudi hipotetičen preizkus) pa se mora sodišče

⁸ O zavlačevanju postopka (sicer brez podrobnejše obrazložitve) govori s tem v zvezi Ude in Rijavčeva, str. 48.

⁹ Glede zadnjega enako: Cerar, str. 65.

¹⁰ Tako v Nemčiji; glej Stein, Jonas, 22. Aufl., Band 4, robna št. 58.

vprašati, ali bi v primeru, da se dokaz izvede, postopek bil daljši, če je bil ta dokaz predlagan prepozno, kot če ne bi bil predlagan prepozno. V nemški sodni praksi je prevladal strožji, to je absolutni kriterij.¹¹ Zvezno sodišče je utemeljilo, da pravna varnost zahteva, da se sodišem ni treba ukvarjati s špekuliranjem, koliko bi postopek trajal, če bi navedba bila dana pravočasno in ali bi to bilo enako kot v primeru dopustitve zapoznele navedbe. Vendar je Ustavno sodišče ta stališča precej razrahljalo. Sedaj (poenostavljeno) vendarle prevladuje zahteva, da sodišče prepozno navedbo mora dopustiti, če je očitno (ugotovljivo brez napora), da bi postopek tudi brez zamude pri navedbah trajal enako dolgo. Če pa obstaja možnost, da bi prav zaradi zamude pri navedbah strank prišlo do zamud in zapletov v postopku, je treba odločiti v prid prekluziji.¹²

7. Sodišče materialnega procesnega vodstva (pozivi po čl. 286/2 ZPP) pred prvim narokom ni izvajalo. Na prvi narok nato stranka prinese pripravljalno vlogo. Ali je to dopustno ali pa velja prekluzija iz čl. 286a/4 ZPP?

Določba čl. 286.a/4 o tem, da mora stranka sodišču pripravljalne vloge poslati *dovolj zgodaj, da jih je mogoče vročiti nasprotni stranki pravočasno pred narokom*, tako da zaradi zagotovitve pravice nasprotne stranke do izjavljanja ne bo potrebna preložitev naroka, je splošna in ne razlikuje med prvim narokom in drugimi naroki. Iz te določbe bi torej izhajalo, da stranka (obsežne) pripravljalne vloge (take, ki bi zahtevala preložitev naroka zaradi zagotovitve kontradiktornosti postopka) na prvi narok ne more prinesiti.¹³ Vendar je to stališče sporno. Iz čl. 286/2 ZPP namreč izhaja, da je stranka z navedbami na prvem naroku prekludirana le, če je sodišče na ustrezen način s pozivi izvajalo materialno procesno vodstvo pred narokom. Če teh pozivov ni bilo, velja ureditev po čl. 286/1, kakršna obstaja že od leta 1999 dalje: na prvem naroku lahko stranke neomejeno navajajo nova dejstva in dokaze.¹⁴ Ali velja to tudi za (obsežne) pripravljalne vloge? Sam vedno bolj (kljub resnim argumentom tudi za nasprotno stališče¹⁵) menim, da prekluzija iz čl. 286a/4 glede pripravljalnih vlog velja tudi za položaj, ko stranka

¹¹ Glej Npr. BGHZ 75, 138 = NJW 1979, 1988.

¹² Glej (vključno s citirano sodno prakso) Stein, Jonas, 22. Aufl., Band 4, robna št. 66–68.

¹³ Prinese lahko vlogo, ki jo lahko sodišče in nasprotna stranka proučita hitro, na naroku. Takšna zapoznela vloga namreč ne zavleče postopka (čl. 286a/5 ZPP). Isto velja za primer, ko sodišče namerava izvesti več narokov, pripravljalna vloga, ki jo je stranka predložila na prvem naroku, pa nima takšne vsebine, da bi lahko vplivala na tek tega naroka. V tem primeru se namreč postopek zaradi tega, ker bo sodišče nasprotni stranki dalo rok za opredelitev glede navedb v pripravljalni vlogi, ne zavleče.

¹⁴ Tako Cerar, str. 64. Avtorica zastopa stališče, da je na prvem naroku prekluzija (glede česarkoli, torej tudi glede pripravljalnih vlog, ki jih stranka vloži po lastni iniciativi) dopustna le, če so bili pred tem narokom dani ustrezni, usmerjeni pozivi po čl. 286/2 ZPP.

¹⁵ Cerar (str. 65) meni, da se sodišče pred tem, da stranke na prvi narok prinesejo pripravljalne vloge, lahko »ubraniti« le tako, da uporabi instrumentarij pisnih pozivov po čl. 286 ZPP. Res je, da je prednost tega stališča v tem, da sodišča stimulira k izvajanju pooblastil iz čl. 286 ZPP pred prvim narokom za glavno obravnavo.

pripravljajno vlogo prinese na prvi narok. Ni upravičenega razloga, da bi tolerirali ravnanje stranke, ki potem, ko so bile vse vloge (tožba, odgovor na tožbo) izmenjane že npr. eno leto pred prvim narokom (in je torej stranka imela kar eno leto časa, da s pravočasno predložitvijo pripravljajne vloge zagotovi, da se bo prvi narok lahko vsebinsko obravnaval), ne predloži pravočasno pripravljajne vloge. Predvsem pa ga tudi ni mogoče opravičevati z argumentom, da bi s prekluzijo v tem primeru žrtvovali vsebinsko kvaliteto sodnega varstva na račun nekih procesnih operacij. Prav nasprotno je res: omenjeni primer (kakršnih je v praksi veliko) zelo nazorno pokaže, da grožnja s prekluzijo posledično izboljša prav vsebinsko kvaliteto sodnega varstva. Ta je namreč nedvomno boljša, če se lahko tako sodišče kot tudi nasprotna stranka pravočasno seznanita z relevantnimi navedbami stranke in se na novo odprte vidike ustrezno pripravita. To stališče tudi ne posega v institut materialnega procesnega vodstva (čl. 285 ZPP). Ni ovire, da stranka na prvem naroku poda dejanske navedbe in dokazne predloge, če je to posledica obveznosti izvajanja materialnega procesnega vodstva.

Vsekakor pa mora pristop biti isti za primer, če stranka na narok pripravljajno vlogo prinese, in za primer, če na naroku pripravljajno vlogo želi prebrati (»diktirati na zapisnik«). To izhaja iz 5. odst. čl. 286a ZPP.

8. Ali gre za relativno bistveno kršitev postopka, če sodišče prve stopnje upošteva navedbo, ki bi jo bodisi po čl. 286 bodisi po čl. 286a ZPP moralo šteti za nedopustno?

Za relativno bistveno kršitev postopka gre, če je ta mogla vplivati na pravilnost in zakonitost sodbe. Vprašanje je, ali se pojem »pravilnost in zakonitost« sodbe nanaša le na njen vsebinski vidik – v smislu, ali je sodba takšna, da zagotavlja pravno varstvo resničnemu nosilcu pravice iz materialnopravnega razmerja. Vendar bi moral preizkus biti drugačen. Vprašati se je treba, ali bi sodna odločba brez določene procesne kršitve bila enaka, ali je torej kršitev vplivala na rezultat postopka.¹⁶ Tako kot tudi glede drugih vidikov ne velja, da je sodba pravilna in zakonita le, če je »odsev« resničnega stanja v materialnopravnem razmerju. Saj tudi sodba, s katero sodišče npr. ugotovi zahtevku, ker toženec nikoli ni navedel ugovora spolnitve (čeprav v resnici obveznost je izpolnil), ni »nepravilna in nezakonita« zgolj zato, ker ne »odseva« resničnega stanja iz materialnopravnega razmerja. Sodba je glede na to, kar je sodišče moglo in *smelo* upoštevati, pravilna. V nasprotnem primeru bi morali reči npr., da tudi ravnanje sodišča, ki mimo navedb upošteva dejstva, ki jih stranki nista zatrjevali, ali ki izvede dokaz, ki ga nobena od strank ni predlagala, ali ki izvede dokaz, pridobljen s kršitvijo človekovih pravic (npr. pravice do zasebnosti – pa se ob tehtanju izkaže, da ta dokaz ne bi smel biti izveden), ali sodba, pri kateri je sodišče ignoriralo, da je bil zamujen procesni prekluzivni rok za vložitev tožbe, ali pa je celo ignoriralo, da prišlo do pripoznave zahtevka, na instanci ne bi smela pasti. Saj je po omenjeni logiki sodba zaradi teh kršitev kvečjemu »še bolj pravilna« (v smislu, da izraža

¹⁶ Obširno: Zobec v: Ude in drugi, 3. knjiga, str. 260–261.

resnično stanje v materialnopравnem razmerju). Morda je ta sodba na neki poenostavljeni način res »pravilna«. Gotovo pa ni zakonita. Enako mora načeloma veljati tudi glede kršitve pravil o prekluzijah po čl. 286 ZPP. Če bi sodba brez kršitve bila drugačna, je podan zakonski stan iz čl. 339/1 ZPP in gre za relativno bistveno kršitev postopka. Morebitno nestrinjanje ali zavračanje instituta prekluzij kot takšnih ne bi smelo povzročiti, da se zgolj zato glede njih vzpostavlja drugačen standard preizkusa relativno bistvenih kršitev postopka, kot velja za druge procesne institute. Seveda to lahko povzroči, da bo tisti, ki je resnični upravičenec iz materialnopравnega razmerja, na koncu lahko ostal brez ugodne sodne odločbe.¹⁷ Pa vendar je to posledica, ki jo procesno pravo že ves čas nosi s seboj, pa zato še nisem zasledil, da bi npr. bilo treba dopustiti tudi prepozno pritožbo, »če je ta res utemeljena«. Ob tem pa bi povsem isti pomislek lahko postavili že pred sodnika prve stopnje. Ni logično, da bi neko procesno določbo smelo upoštevati sodišče prve stopnje, sodišče druge stopnje pa ne (češ, da se ne sme zgoditi, da bi zato resnični upravičenec iz materialnopравnega razmerja ostal brez sodnega varstva).

Vendarle se postavlja določen pomislek. Določbe o prekluzijah po čl. 286 in 286a ZPP niso same sebi namen. Namen prekluzij je, da »aktivirajo« stranke, kar pozitivno vpliva na vsebinsko pripravo zadeve ter koncentracijo in pospešitev postopka. Če sodišče prve stopnje določbe zakona o prekluzijah prekrši, je za zagotovitev tega cilja že prepozno. Sankcioniranje na pritožbeni stopnji je lahko celo kontraproduktivno – postopek bo trajal še dlje (še posebej če bi prišlo do razveljavitve sodbe in vrnitve zadeve v nov postopek). To je vsekakor resen protiargument in zato je v Nemčiji sprejeto stališče, da se kršitev pravil o prekluziji na pritožbeni stopnji ne da več sanirati. Vendar je pri tem treba upoštevati, da je preizkus, ali bi upoštevanje prepoznave navedbe zavleklo postopek (in je v nasprotnem primeru tudi prepozna navedba dopustna), v Nemčiji tudi izrecno vključen v določbe o prekluzijah (npr. par. 296 ZPO).¹⁸ Velja torej logika: ker lahko sodišče prve stopnje pri tehtanju o uporabi določb o prekluzijah upošteva vidik »zavlečenja postopka«, lahko to stori tudi višje sodišče. V Sloveniji pa to velja le za nove določbe o prekluzijah po čl. 286/2 in čl. 286a ZPP. Ni pa ta omilitev (da se upošteva tudi prepozna navedbo, če to ne bi zavleklo reševanja spora) vključena v splošno pravilo o prekluziji iz čl. 286/1, 4 ZPP – torej tisto, kar je bilo v ZPP uvedeno že leta 1999). Glede na zadnjo ugotovitev in upoštevanje stališča nemške teorije in sodne prakse je zato mogoče zastopati tudi stališče, da je kršitev splošnega pravila o prekluziji (čl. 286/1,4) na instanci treba upoštevati, novih določb o prekluzijah po čl. 286/2, 3 in po čl. 286a ZPP pa ne. Le pri slednjih je namreč v samo normo vključena presoja, ali bi njihovo upoštevanje zavleklo reševanje spora, in možno je šteti, da mora to upoštevati tudi sodišče druge stopnje.

¹⁷ Pomisleke glede stališča, da pritožbeno sodišče upošteva kršitev, da sodišče prve stopnje ni uporabilo določb o prekluzijah, ima npr. Wedam Lukić, Profesor Cigoj ..., str. 64.

¹⁸ Glej sodno prakso, citirano v: Stein, Jonas, 22. Aufl., Band 4, robna št. 184 k par. 296.

Vendar je po drugi strani treba upoštevati tudi vidik enakosti pred zakonom in vidik preventivne funkcije prekluzij. Zavedanje, da kršitve pravil o prekluzijah (v smislu, če sodišče dopusti navedbo, ki je ne bi smelo) ne morejo biti podvržene instančni presoji, bi lahko povzročilo, da bi (vsaj v delu sodne prakse) zakonske določbe o prekluzijah povsem »odmrle«.

3. Vabilo stranki na zaslišanje

Na izjemno negativen odziv med odvetniki je naletela novost, da sodišče vabilo stranki na zaslišanje pošlje – tako kot pač vsa druga pisanja in vabila – njenemu pooblaščenцу (čl. 261 ZPP). Odvetniki v tej določbi vidijo nič manj kot to, da se jih spreminja v poštarje. Ocena je populistična, vsebinsko zgrešena, obenem pa vzbuja tudi skrb glede tega, kako si nekateri odvetniki predstavljajo svoje delo in razmerje do stranke. Je res tako nezaslišana določba, ki zgolj izhaja iz predpostavke, da med odvetnikom in stranko, ki ga je pooblastila (in med katerima obstaja razmerje mandatne pogodbe) obstaja možnost komunikacije? Je res tako nepojmljivo pričakovanje, da odvetnik ima kontaktne podatke svoje stranke? Čemu doslej odvetniki niso protestirali, ker so morali npr. kontaktirati svojo stranko, da jim je za vložitev revizije dala novo pooblastilo (čl. 87 ZPP), ali pa, ko je po koncu pravde bilo treba doseči plačilo ... Ali ni normalno, da odvetnik stranko o pomembnem naroku obvesti, obvesti pa jo tudi o rezultatih naroka, še posebej če so se na naroku odprli novi vidiki, o katerih odvetnik potrebuje nove informacije? Zanimivo je tudi takšno silovito izpostavljanje naroka, na katerem se zaslišuje stranka, kot najpomembnejšega procesnega dejanja. Je pa to povezano s pojmovanjem nekaterih, ki ne razumejo, čemu je zaslišanje strank sploh namenjeno. Ni namreč namenjeno temu, da se dajo nove dejanske navedbe, pač pa le temu, da se ugotovi resničnost že podanih navedb (kot tudi ni namenjeno temu, da bo šele ob zaslišanju stranke tudi odvetnik prvič »z zanimanjem« poslušal svojega klienta – izčrpno »zaslišanje« bi moral on opraviti že davno prej v svoji pisarni;¹⁹ žal se pogosto poraja občutek, da odvetnik tudi to delo želi preložiti na sodišče). Kakšen drug narok je v resnici bistveno bolj pomemben – npr. prvi narok, saj je nanj vezana prekluzija navajanja novih dejstev in dokazov (čl. 286 ZPP). Čemu tam ni problem, da se vabilo na narok vroča le odvetniku, ne pa stranki? Pravde ni mogoče uspešno voditi, če odvetnik nima možnosti komunikacije s stranko (npr. kako naj ustrezno prereka dejstva, če ne more pridobiti ustreznih informacij od stranke?). Če pa stranka, od katere je odvetnik sicer pridobil kontaktne podatke, »izgine« (se odseli)²⁰ in je ni mogoče najti (po telefonu, pošto,

¹⁹ O tem prepričljivo Slivnik, str. 1608–1610.

²⁰ Mimogrede: prav v dosedanji ureditvi je bilo za stranko, ki se med pravdo odseli, bistveno slabše. Res je, da na splošno tudi od laika lahko pričakujemo, da v primeru, ko ima odprt sodni postopek, o spremembi bivališča obvesti sodišče. Vendar pa ni tako, če ima stranka odvetnika. Najbrž je človeško razumno ravnanje stranke, da v primeru, ko ima odvetnika, o spremembi bivališča ne obvešča še sodišča – saj sodišče z njo nikoli neposredno ne

prek e-maila ...), odvetniku stranka v notranjem razmerju ne bo mogla očitati kršitve dolžne skrbnosti dobrega strokovnjaka, ker obvestila o vabilu na narok za zaslišanje stranki ni mogel prenesti. Stališče, da bi v opisanem primeru odvetnik stranki odškodninsko odgovarjal, ni vredno komentarja.

1. Kaj če stranka, vabljena na narok zaradi njenega zaslišanja, ne pride (pride le odvetnik), nato pa pride na naslednji narok in izostanka s prejšnjega naroka ne opraviči?

Tako kot listina, ki je v posesti stranke, je tudi dokaz z zaslišanjem stranke v sferi stranke in zato stranko lahko zadenejo negativne posledice (prekluzija), če ne poskrbi za pravočasno izvedbo dokaza. Menim, da je v čl. 286 in 286a dovolj podlage za sklep, da sodišče v takem primeru ni dolžno na naslednjem naroku zaslišati stranke. Navsezadnje tudi iz čl. 258 ZPP izhaja, da sodišče lahko zavrne dokaz z zaslišanjem stranke, če se stranka sodnemu vabilu ne odzove. Drugačen sklep je seveda možen, če stranka izostanek z naroka, na katerem naj bi bila zaslišana kot stranka, ustrezno opraviči.

2. Ali mora sodišče vabilo na narok zaradi zaslišanja stranke obvezno vročiti pooblaščenca stranke ali pa ga lahko vroči bodisi stranki bodisi pooblaščenca?

Čl. 261/2 določa: »Če ima stranka pooblaščenca, se šteje, da je vabilo iz prejšnjega odstavka stranki vročeno osebno, če je vročeno njenemu pooblaščenca«. Ta določba dopolnjuje prvi odstavek, ki govori o osebnem vabilu stranki. Menim, da ne predstavlja izjeme od splošnega pravila čl. 137 ZPP, po katerem se pisanja, če ima stranka pooblaščenca, vročajo *obvezno* pooblaščenca (vročitev neposredno stranki ni pravilna). Tako je možno sklepati iz zgodovine nastanka zakona, saj se je z drugim odstavkom 261. člena ZPP hotelo poudariti, da se vabilo vroča pooblaščenca. Res pa je, da bi bila bolj čista rešitev, da bi prvi in drugi odstavek čl. 261 ZPP črtali in bi le med vlogami, ki se vročajo osebno (čl. 142/1 ZPP), dopisali vabilo stranki na narok zaradi zaslišanja. S tem bi bilo zagotovljeno »osebno vročanje« (kot modaliteta v nasprotju z navadnim vročanjem), komu pa se ta osebna vročitev opravi, če ima stranka pooblaščenca, izhaja iz čl. 137 ZPP.

4. Popolnost vloge in pooblastilo

Sam sem že zgodaj izrazil kritiko rešitev, da se nepopolna vloga odvetnika takoj zavrže, prav tako, da ista sankcija velja za primer nepravilne predložitve oz. nepredložitve pooblastila. Tega na tem mestu ni treba ponavljati. Očitno pa je, da so se bojazni o zapletanju postopkov izka-

komunicira. Pri zaslišanju stranke pa bi sodišče po prejšnji ureditvi stranki vabilo vročilo na naslov, na katerem več ne živi. Ker obvestila o novem bivališču sodišče od stranke ni dobilo, bi sledilo vabilo z nabitjem na sodno desko ...

zale za utemeljene. Do težav pri razmejitvi med pravilnostjo in nepravilnostjo pooblastila ali popolnostjo in nepopolnostjo tožbe je v prejšnji ureditvi prihajalo bistveno redkeje. Odvetniki so namreč v veliki večini primerov sledili pozivu sodišča na dopolnitev, popravo ali predložitev drugačnega pooblastila, čeprav so sami morda menili, da že s prvotno vlogo ni nič narobe. Zadeve so bile glede tega torej rešene neformalno. Danes te možnosti več ni, saj sodišče npr. nepopolno tožbo mora takoj zavreči, sledila pa bo seveda pritožba. Pravo pooblastil postaja zapletena in razvejena pravna veda. Vidno je tudi, da trdoto določb o zavrnjenju sodišča poskušajo omiliti z nižanjem kriterijev o popolnosti vlog oz. pravilnosti pooblastila. To je v določenih primerih dobrodošlo (npr. da je tudi pooblastilo v kopiji v redu ali da je tožba popolna, če je v njej navedena stranka, pravna oseba, in pooblaščenec, ne pa tudi zakoniti zastopnik pravne osebe, je pa ta nedvomno in pravilno naveden v pooblastilu, priloženem tožbi). V določenih primerih pa padanje standarda popolnosti ni v redu, še posebej ko gre za vprašanje, ali je zahtevke v tožbi dovolj konkretiziran. Najhujše namreč je, če bo problem konkretizacije zahtevka (in nato izreka sodbe) viden šele v izvršbi.

1. Se odvetnik grožnji, da bo tožba takoj zavrnjena kot nepopolna, lahko učinkovito izogne tako, da se na tožbo podpiše še stranka (z istim pa se lahko reši tudi tveganja, da bo sodišče štelo pooblastilo za nepravilno)?

Lahko, saj gre v tem primeru za vlogo, ki jo je vložila sama stranka. Zavedati pa se je seveda treba, da v tem primeru stranka, če bo v postopku uspela, ni upravičena do povračila stroškov za odvetnika glede sestave tožbe. Varianti sta namreč le dve: ali gre za tožbo odvetnika ali pa ne. V prvem primeru obstaja grožnja takojšnjega zavrnjenja tožbe, po drugi strani pa tudi pravica do povračila stroškov za odvetnika. Če pa takšne tožbe ne bi zavrgli, s tem povemo, da to ni tožba, ki jo je vložil odvetnik, in logično zato tudi ne more biti pravice do povračila stroškov odvetniku za sestavo tožbe. Ne podpiram določbe ZPP, da se nepopolna vloga odvetnika (vedno) takoj zavreže. Vendar takšno določbo ZPP (trenutno) ima. Ne moremo reči, da gre za vlogo odvetnika, kar zadeva pravice do povračila stroškov, ne gre pa za vlogo odvetnika, kar zadeva sankcije za nepopolnost vloge in nepredložitev pooblastila. Isto velja tudi za primer, če bi odvetnik npr. tožbo vložil kot pooblaščenec, ob tem pa zamolčal svojstvo odvetnika (pri čemer se ne spuščam v vprašanje, ali bi bilo takšno ravnanje z vidika pravil odvetniške etike sploh dopustno).

2. V 5. odst. 98. čl. ZPP je izrecno navedeno le za tožbo in za pravno sredstvo, da se zavrzeta. Kako pa ravnati, če pooblastilo ni priloženo odgovoru na tožbo?

Čl. 198/5 ZPP določa: »... sodišče ne dovoli odvetniku, da začasno opravlja pravná dejanja za stranko, če vlogi ni predložil pooblastila, ampak tožbo ali pravno sredstvo zavreže.« V določbi (izrecno) ni predvidena sankcija za primer, če ne gre za tožbo ali pravno sredstvo. Pooblastilo bi namreč moralo biti priloženo tudi odgovoru na tožbo, prav tako kakšni kasnejši vlogi, če

med postopkom pride do zamenjave odvetnika oz. do tega, da šele med postopkom stranka imenuje pooblaščenca. Logično sicer je, da bi tudi v teh primerih morala slediti enaka sankcija. Vprašanje je, ali gre za redakcijsko napako. Menim, da ne nujno. Saj tudi doslej sodišče, če odvetnik (po dodatnem roku) ni predložil pooblastila za odgovor na tožbo, odgovora na tožbo ni posebej zavrglo, pač pa je uporabilo sankcijo, ki sledi opustitvi predložitve pooblastila – izdaja zamudne sodbe. Gre torej za to, da se pri teh vlogah (odgovor na tožbo, kasnejša vloga) pri izostanku pooblastila enostavno šteje, da niso bile predložene. Glede tega novela ničesar ne spremeni – spremeni se zgolj to, da je doslej sodišče, preden je takšno vlogo stranke štelo za neobstoječo, odvetniku moralo dati dodaten rok za predložitev pooblastila.

3. Kako naj ravna sodišče, če odvetnik tožbo vloži 1. 11. 2008, tožbi pooblastilo ni priloženo, tudi sodišče tega ne opazi in razpiše prvi narok za 30. 3. 2009, nato pa odvetnik vendarle 15. 3. 2009 predloži pooblastilo?

Če pooblastilo tožbi ni priloženo, jo sodišče lahko zavrže (čl. 98 ZPP). Če pa stranka zahtevano ravnanje opravi, še preden sodišče reagira na njeno napako, to stranki, menim, ne more iti v škodo. Kakšnega posebnega roka ZPP ne določa in tudi sodišče ga ni postavilo (po novem ga niti več ne more postaviti). ZPP sicer govori o tem, da mora biti vlogi predloženo pooblastilo, vendar bi bil pretiran formalizem, če bi rekli, da mora biti to storjeno prav v istem pisanju, naslovljenem na sodišče. Če bi npr. zavrgli tožbo odvetnika, ki v dveh ločenih vlogah na sodišče pošlje tožbo in nato (naslednji dan) še pooblastilo, bi gotovo šlo za pretiran in nepotreben formalizem.

Od opisanega položaja je treba ločiti primer, ko sodišče stranki postavi določen rok, stranka pa ta rok zamudi, nato pa zahtevano procesno dejanje opravi prepozno, vendar še preden sodišče izreče sankcijo, vezano na zamudo roka. Npr.: toženec (brez odvetnika) vloži nepopoln odgovor na tožbo. Sodišče mu naloži, da odgovor na tožbo dopolni. Rok poteče 1. 3. 2009. Nato pa toženec dne 10. 3. 2009 dopolnitev odgovora na tožbo vendarle pošlje. Ali lahko sodišče izda zamudno sodbo? Lahko. Postavljeni rok je namreč prekluziven (tudi sodni roki so prekluzivni; so sicer podaljšljivi, vendar mora biti podaljšanje predlagano pred potekom roka). Sankcije prekluzije tu ni mogoče izničiti.

4. Kako naj ravna sodišče, ko tožnik tožbo vloži brez odvetnika, nato pa na prvi narok pride le odvetnik, vendar brez pooblastila?

V čl. 98/2 ZPP določa, da sodišče dovoli, da začasno opravlja procesna dejanja za stranko oseba, ki ni predložila pooblastila. V čl. 98/5 nato ZPP sicer določa, da za pooblaščenca, ki so odvetniki, to ne velja. Vendar pa čl. 98/5 govori le o položaju, ko odvetnik pooblastila ne predloži vlogi. Položaja, ko odvetnik pooblastila ne predloži pri tem, ko je prvo procesno dejanje, ki ga želi opraviti, pristop na narok, čl. 98/5 ZPP ne zajema. Zato velja možnost iz čl. 98/2 ZPP o tem, da sodišče osebi, ki se predstavlja kot pooblaščenec, lahko dovoli zastopanje na naroku.

5. Ali je vloga odvetnika, ki ji ni priloženo pooblastilo, šteti za vlogo stranke, ta pa, razen če se stranka ni sama podpisala, ni popolna, nepopolna vloga stranke pa se vrača v popravno?

Ne. Kot rečeno, ne podpiram določb ZPP o takojšnjem (obveznem) zavrženju ob nepredložitvi pooblastila. Vendar dokler takšno določbo ZPP ima, je ni mogoče izničiti z nemogočimi razlagami. Vloga odvetnika, ki ji manjka pooblastilo, je vloga odvetnika (v imenu stranke), in ne stranke same.

6. Ali naj se tožba, ki jo vloži odvetnik, pa ni priloženo potrdilo o plačilu sodne takse, takoj zavrže?

Ne. V čl. 105.a/II je določeno: »Sodna taksa mora biti plačana najkasneje v roku, ki ga določi sodišče v nalogu za plačilo sodne takse.« Gre za lex specialis v razmerju do 108. člena ZPP, ki na splošno določa sankcijo za nepopolne vloge in ki določa, da se nepopolna vloga odvetnika zavrže. Čl. 105a ne dela razlike med primerom, ko sodne takse ne plača odvetnik, in primerom, ko je ne plača stranka. V obeh primerih je predvideno, da sodišče izda nalog za plačilo sodne takse in določi dodaten rok.

7. Ali je dopustno takoj zavreči vlogo, vloženo s strani odvetnika, ki ni vložena v zadostnem številu izvodov (108/2 člen ZPP)?

Ne. Zavrženje se po čl. 108/2 ZPP nanaša na vloge, navedene v prvem odstavku tega člena. Položaj nezadostnega števila vlog pa ZPP ureja v čl. 108/6; tam je določeno, da se vložnika pozove k predložitvi manjkajočega števila izvodov in pri tem ni razlike med strankami, ki jih in ki jih ne zastopa odvetnik.

8. Ali je mogoče razlikovati med nepopolnim pooblastilom in primerom, ko pooblastilo sploh ni predloženo?

Ne. Tudi doslej nikoli ni bilo sporno, da čl. 98 ZPP pod pojmom »nepredložitev pooblastila« vsebuje tudi »predložitev nepravilnega oz. nepopolnega pooblastila«. Saj tudi pred uveljavitvijo ZPP-D nihče ni rekel, da se določba o tem, da sodišče lahko dovoli pooblaščenca, da začasno opravlja procesna dejanja, čeprav ni predložil pooblastila, ne uporablja v primeru, če pooblaščenec pooblastilo je predložil, vendar to ni bilo pravilno oz. popolno. Če bi ZPP res ločil med nepredložitvijo pooblastila in predložitvijo nepopolnega oz. nepravilnega pooblastila, bi imeli v ZPP pravno praznino. ZPP namreč govori le o predložitvi in nepredložitvi pooblastila. Logično je, da torej nepravilno pooblastilo enači z nepredložitvijo pooblastila.

9. Ali je pooblastilo lahko v fotokopiji? Ali ga mora odvetnik podpisati?

Za stališče, da mora biti pooblastilo v originalu (in da ne zadošča kopija ali pooblastilo, poslano po faxu), že doslej ni bilo nujnega razloga. Tudi tožbo je mogoče poslati na tak način, če pa sodišče dvomi o avtentičnosti, lahko zahteva naknadno predložitev originala. Po novi ureditvi, ko sodišče sploh ne sme več dovoliti zastopanja odvetniku brez predložitve pooblastila, pa je

takorekoč nujno, da se dopusti predložitev pooblastila tudi v kopiji. Dejansko namreč pogosto ne bo mogoče, da bo stranka odvetniku pravočasno po pošti dostavila original. Dostavo po faxu ali skenirano v priponki e-maila pa je vedno mogoče pravočasno opraviti.

Pooblastitev je enostranski pravni posel in zato seveda ni nujno, da pooblastilo podpiše odvetnik. Kot enostranski pravni posel pooblastilo odvetnika le upravičuje k zastopanju in ga k ničemer ne zavezuje. Dodatek v formularjih slovenskih odvetnikov, da »odvetnik sprejema pooblastilo« in njegov podpis je z vidika pooblastila odveč. V bistvu je to izkaz nastanka mandatne pogodbe, prav tako kot npr. navedba, da se stranka zavezuje k plačilu (je pa tudi mandatna pogodba neobličen pravni posel in tudi s tega vidika podpis odvetnika ni bistven).

5. Izostanek z naroka

1. ZPP v čl. 282/2 določa, da sodišče v primeru, da tožena stranka brez upravičenega razloga ne pride na poravnalni narok oz. na prvi narok za glavno obravnavo, izda zamudno sodbo pod pogoji, ki jih določa ZPP. Ali to pomeni, da sodišče v takšnem primeru ne upošteva trditev tožene stranke iz odgovora na tožbo?

Da. Ureditev je seveda toga in se lahko upira občutku (sodnik npr. iz odgovora na tožbo vidi, da ima toženec prav in je morda odgovoru na tožbo tudi priložil prepričljive dokaze). Vendar, če toženec na prvi narok ne pride, se presoja zgolj (glede vsebine) sklepčnost tožbe (torej miselni preizkus, ali bi iz dejstev, ki jih zatrjuje tožnik, če bi se ta izkazala za resnična, izhajalo, da je zahtevek po materialnem pravu utemeljen) in poleg tega še vprašanje, ali so dokazi tožnika (ne toženca!) v nasprotju s tistim, kar sam trdi. Rezultat je sicer lahko neživljenjski – toda, takšen je bil lahko tudi doslej, npr. če je toženec predložil prepozen odgovor na tožbo, ga mora sodišče tudi ignorirati, pa čeprav iz njega vidi, da je zahtevek neutemeljen. Je pa seveda vprašljivo, ali je v našem sistemu zamudne sodbe ustrezno, da je predvidena tako stroga sankcija za izostanek z naroka. Vprašanje je, ali bo ureditev prestala ustavnosodni preizkus. Vprašanje je, ali gre za sorazmerno (oziroma že pred tem sploh za primerno) sredstvo za zagotovitev koncentracije in pospešitve postopka.

2. Ali naj v primeru, če je sodba sodišča I. stopnje razveljavljena in pride do novega postopka, pa tožeča stranka ne pride, sodišče izda sodbo na podlagi odpovedi ali kakšno drugo sodbo?

»Prvi narok« po razveljavitvi sodbe in vrnitvi v novo sojenje ni prvi narok v smislu čl. 286 in čl. 282 ZPP (saj tudi ni možnosti na tem naroku neomejeno navajati nova dejstva in dokaze). Zato pri izostanku s tega naroka ni možna sankcija izdaje sodbe na podlagi odpovedi zahtevka (čl. 282/2 ZPP), pač pa le posledice izostanka s kasnejših narokov; torej presumpcija umika tožbe, izdaja sodbe na podlagi stanja spisa ali pa oprava naroka v odsotnosti stranke (čl. 282/3 ZPP).

3. Stranka je prišla na poravnalni narok, nato pa je pred začetkom prvega naroka za glavno obravnavo odšla. Ali je možna kakšna sankcija?

Čl. 282 ZPP določa: »Če na poravnalni narok ali na prvi narok za glavno obravnavo, če poravnalni narok ni bil razpisan, ne pride ...«; čl. 282/4 ZPP pa določa: »Če na kakšen poznejši narok ne pride tožeča stranka ...« Gramatikalno bi lahko prišli do zaključka, da prav za primer, če je poravnalni narok bil razpisan (in se ga stranka udeleži), stranke ne zadene nobena sankcija, če ne pride na prvi narok za glavno obravnavo (doleti pa jo sankcija, če ne pride na kakšen kasnejši narok). Takšna razlaga pa ne more imeti nobenega smisla. Po čl. 282 ZPP je treba šteti, da je v primeru, če sodišče razpiše poravnalni narok, vsak naslednji narok (torej tudi »prvi narok za glavno obravnavo«) »kasnejši narok« in torej za izostanek pride v poštev sankcija po čl. 282/4 ZPP.

4. Kakšno je pravilno postopanje sodišča v primeru, kadar tožena stranka ne odgovori na tožbo, iz dejstev, navedenih v tožbi, pa ne izhaja utemeljenost tožbenega zahtevka, zato sodišče tožeči stranki v skladu tretjim odstavkom 318. člena ZPP določi rok za odpravo nesklepčnosti tožbe, tožeča stranka pa na poziv sodišča podano nesklepčnost ustrezno odpravi?

Gotovo je, da sodišče v tem primeru ne sme kar takoj izdati zamudne sodbe. To bi namreč bila kršitev načela kontradiktornosti (toženec na »popravljen« tožbo ni mogel odgovoriti). Vprašanje pa je, ali naj se »popravljen« tožba pošlje tožencu v odgovor, kot da gre za prvič vloženo tožbo (s posledicami zamude, če toženec ne reagira), ali pa se tožencu zgolj pošlje v vednost in morebiten odgovor (kot da bi šlo za pripravljalno vlogo). Menim, da je pravilna prva varianta; takšna je bila, kolikor mi je znano, tudi sodna praksa v letih med 1999 in 2002, ko je ZPP že predvideval, da se nesklepčna tožba v položaju zamude toženca vrne v »popravo«. Torej, »popravljen« tožba naj se pošlje ponovno v odgovor tožencu (ne glede na to, ali »poprava« predstavlja spremembo tožbe ali le spremembe, ki ne pomenijo spremembe tožbe).

5. Kaj naj stori sodišče v primeru, če tožena stranka ne pride na prvi narok za glavno obravnavo, sodišče pa, ker iz tožbenih navedb ne izhaja utemeljenost tožbenega zahtevka, tožečo stranko na naroku pozove, da tožbo ustrezno popravi, kar ta tudi stori?

Gotovo je, da tudi v tem primeru sodišče ne more kar izdati zamudne sodbe. Gotovo je tudi, kako naj ravna sodišče, če »odprava nesklepčnosti« pomeni spremembo tožbe. Na ta položaj se namreč nanaša čl. 185/6 ZPP (preložitev naroka in vročitev prepisa zapisnika tožencu). Vprašanje pa je, kako ravnati, če tožnik nesklepčnost tožbe odpravi z dopolnitvijo posameznih relevantnih dejstev, ne da bi to obenem pomenilo spremembo tožbe. Menim, da je v takšnem primeru treba ravnati, kot se je ravnalo tudi doslej, če ena stranka ni prišla na narok, druga pa je na tem naroku navajala nova dejstva in dokaze. Saj tudi doslej sodišče v takšnih primerih naroka ni prelagalo, češ da naj bi bilo to nujno zaradi zagotovitve pravice do obrambe nasprotni stranke (ki je bila pravilno vabljen). Stranka, ki je na narok pravilno vabljen,

mora vzeti v zakup, da če na ta narok ne pride, ne bo mogla komentirati navedb nasprotnne stranke, danih na tem naroku. ZPP le za primer spremembe tožbe varuje odsotno stranko (čl. 185/6 ZPP). Naroka torej zaradi novih navedb tožnika na naroku ni treba prelagati. Seveda pa tudi ne pride do izdaje zamudne sodbe. Za to je namreč že prepozno, saj narok s tem, ko tožeča stranka na naroku »odpravi nesklepčnost tožbe«, očitno že teče. Narok je torej treba izvesti (vključno z dokazovanjem spornih dejstev – torej tudi glede na to, kaj je v odgovoru na tožbo navedel toženec).

6. Sodišče odredi osebno prisotnost stranke na poravnalnem naroku. Na poravnalni narok pristopi le pooblaščenec. Ali naj sodišče izda zamudno sodbo (če gre za toženca) oz. sodbo na podlagi odpovedi (če gre za tožnika)?

Po čl. 305b ZPP lahko sodišče odredi, da se mora stranka udeležiti osebno in osebno odgovarjati na vprašanja sodišča. Seveda stranke k temu ni mogoče prisiliti (niti k temu, da pride, niti da odgovarja na vprašanja). Določba zgolj pomeni, da mora sodišče šteti, da poravnalni narok, če stranka ne pristopi osebno, čeprav ji je sodišče to naložilo, ni uspel. Predaleč pa bi šli, če bi za primer, ko stranka na poravnalni narok ne pristopi osebno (pristopi pa njen pooblaščenec), tudi z vidika sankcij po čl. 282 ZPP šteli, da na poravnalni narok ni pristopil nihče. Splošno pravilo je, da prisotnost strankinega pooblaščenca seveda pomeni isto kot prisotnost stranke.

7. Ali je v primeru, če toženec ne pristopi na narok, mogoče šteti vse navedbe tožnika, dane na tem naroku, za priznane, ker jih pač toženec, ki ni prisoten, ne prereka (čl. 214/2 ZPP)?

Menim, da gre takšna razlaga predaleč. Čl. 214/2 ZPP ne ustvarja fikcije, pač pa domnevo priznanja. Razumljivo je sklepanje, da se stranka, ki je z navedbami nasprotnika seznanjena, pa jim ne oporeka, s temi navedbami strinja. Predvidevamo lahko zavestno odločitev, da naj se dejstva štejejo za resnična. Tega pa ni mogoče sklepati za stranko, ki se z navedbami nasprotnika – ker ni prišla na narok – sploh seznanila ni. To pomeni, da so ta dejstva podvržena dokazovanju (na tem naroku); če pa nasprotna stranka tudi tedaj, ko se s temi navedbami realno lahko seznanila (tj. ko si lahko pridobi prepis zapisnika z naroka ali ko ji je vročena pripravljala vloga, dana na tem naroku), ne prereka novih zatrjevanih dejstev, lahko tedaj pride do presumpcije priznanja po čl. 214/2 ZPP.

6. Pisne izjave prič

1. Ali določbi čl. 236a ZPP (pisne izjave prič) ustreza, če pooblaščenec stranke v danem roku predloži pisno izjavo priče, v kateri priča izjavlja: »Sodišču lahko izpovem o tem, kdaj sem možu posredovala novico o prodaji stanovanja na Koroški cesti, kako sem zvedela zanj in kakšna najemnina in kateri obratovalni stroški tega stanovanja so bremenili najemnico.«

Ne. Smisel določbe o pisnih izjavah prič je, da ta izjava (če bo tako ocenilo sodišče in če tudi nobena stranka ne bo zahtevala ustnega zaslišanja) nadomesti ustno zaslihanje. Gre za način izvedbe dokaza s pričó. Ne gre le za to, da se sodišču omogoči, da lažje sprejme dokazni sklep (čeprav je tudi to eden od ciljev). Cilja sta še dva: morda bo pisna izjava nadomestila ustno zaslihanje in (2) tudi če bo do ustnega zaslišanja prišlo, bo sodnik glede na pisno izjavo pričé lažje vodil postopek zaslišanja in pripravo na zaslihanje. Če bi šlo le za to, da priča pove, o čem bo izpovedovala, ta institut ne bi imel nobenega smisla. To, kar je zapisano v vprašanju, bi odvetnik moral že sam napisati v dokaznem predlogu (da bo ta substanciran, naj bo iz njega razvidno, ugotovitvi katerega spornega dejstva je dokaz namenjen in čemu bi dokaz lahko bil uspešen).

Očitek, da naj bi bila določba kar protiustavna, češ da omogoča »okuženost« sodnika, je neutemeljen. Ustavno sodišče logiko prestavljanja »okuženosti« iz kazenskega v pravdni postopek zavrača. Načelo kontradiktornosti je zavarovano, saj je pričó, če bo stranka tako želela, še vedno treba zaslišati. Gre za institut, ki ga primerljive pravne ureditve (zavezane k istim standardom varstva človekovih pravic kot Slovenija) že dolgo poznajo (Nemčija, Francija, Anglija...).

2. Ali je določbe ZPP o pisni predložitvi izjave priče mogoče uporabiti tudi za predložitev zapisnika o zaslišanju priče iz drugega sodnega postopka?

Da; po analogiji in po sklepanju z manjšega na večje. Zapisnik o zaslišanju priče iz drugega postopka je kvečjemu še bolj verodostojen kot samostojna izjava priče. Za to, da se preberejo zapisniki o zaslišanju prič iz drugega spisa, sicer že doslej ni bilo ovir – vendar le ob strinjanju obeh strank. Ker ima tudi po novem stranka pravico vztrajati pri ustnem zaslišanju, novela glede tega pravzaprav ne prinaša bistvene novosti.

7. Neprerekana dejstva se štejejo za priznana

1. Ali mora toženec, da se izogne presumpciji priznanja dejstev, razčleniti vsako dejstvo, ki ga navede tožnik, in napisati, ali ga prereka? Ali zadošča, da poda svojo verzijo dogodkov?

Brez potrebe je na buren odziv med odvetniki naletela določba čl. 214/2 ZPP, ki določa presumpcijo, da se neprerekana ter pavšalno prerekana dejstva štejejo za priznana. Brez potrebe zato, ker določba ničesar ne spreminja, le pedagoško povzame tisto, kar je že doslej bilo uveljavljeno tako v sodni praksi²¹ kot tudi teoriji²² Buren odziv je pravzaprav le izkaz nepoznavanja

²¹ Npr. VSL sklep IV Cp 929/2005 z dne 8. 6. 2005: »Novejša pravna teorija in sodna praksa sta si enotni, da so neprerekana dejstva izenačena s priznanimi dejstvi, zato niso predmet dokazovanja.«

²² Tako že Juhart, str. 357.

tako teorije kot uveljavljene sodne prakse! Norma je dovolj odprta, da omogoča življenjsko razlago (smiselno prerekanje, namen prerekanja iz drugih navedb ...). Seveda ni treba, da stranka secira vsako navedeno dejstvo, ki ga je zatrjevala nasprotna stranka in ob njem navede, ali ga prereka ali priznava. Če poda svoj zaključen pogled na določen sklop dejstev in če se ta razlikuje od nasprotnikovega, presumpcije priznanja razumljivo ne more biti. Tudi dodatek o »nevedenju« v čl. 214/2 ZPP je zapleten le na prvi pogled. Logično je, da se stranka presumpcije priznanja ne more zlahka rešiti s tem, da odgovori, da »ne ve« – to bi smisel določbe povsem izničilo. Po drugi strani pa je prav tako logično, da od stranke ni mogoče pričakovati in pod grožnjo sankcije zahtevati, da obrazloženo zanika dejstva, za katera ne more vedeti (ker ne izhajajo iz njene sfere; npr. kakšne bolečine trpi tožnik pri izvajanju določenih aktivnosti ...).

Salvatoričnim klavzulam v smislu »prerekam vse, razen kar izrecno priznavam« obravnavana določba izrecno zapira vrata – čeprav seveda, kot omenjeno, že doslej niso imele pravne veljave. Ugovor, ki sem ga pogosto slišal od odvetnikov, češ da je določba neživljenjska, zavračam. Ravno nasprotno je: neživljenjska je fraza »prerekam vse, razen kar izrecno priznavam«. *Kako pogosto pa v življenju v sporih, polemikah, diskusijah, izmenjavah mnenj, argumentiranjih ... rečemo »prerekam vse, razen kar izrecno priznavam«? Prav to je neživljenjsko. Življenjsko je, da tisto, kar se nam zdi pomembno in s čimer se ne strinjamo, izrecno povemo in da ponudimo tudi svoje nasprotne argumente oz. svojo verzijo. Prav to je tudi tisto (dialektična izmenjava mnenj), kar na koncu omogoča boljšo in kvalitetnejšo odločitev tretjega. Nепrepričljivo je, da se novi določbi upira s sklicevanjem na slabšanje vsebinskega vidika reševanja sporov. Kako naj to, da se od obeh strank zahteva aktivno podajanje svojih verzij dogodkov oz. aktivno razmejevanje spornega od nespornega (kar sodišču omogoča, da svoje potencialne pri ugotavljanju dejstev usmeri v tisto, kar je res sporno) negativno vpliva na vsebinski vidik odločanja? Kritiki očitno tudi ne poznajo splošnega razvoja civilnega procesnega prava v dvajsetem stoletju od Amerike do kontinentalne Evrope. Civilnemu procesu 19. stoletja ustreza pojmovanje »jaz ne rečem nič, na vas je dokazno breme«. Ameriško in angleško pravo danes z razkritjem dokazov (discovery in disclosure) in npr. z zahtevo, da mora nasprotna stranka konkretno odgovoriti na pisna vprašanja nasprotnika glede spornih dejstev (interrogatories) zelo poudarja izhodišče, da stranka ne sme imeti koristi od tega, da sama ve več od nasprotne stranke. Enako tudi npr. nemško in avstrijsko pravo z zahtevo po obrazloženem prerekanju dejstev in načelno zahtevo, da nasprotnik poda tudi svojo verzijo dogodkov (kakor je pač tudi značilno za izmenjavo mnenj zunaj sodišča). Prav neverjetno je, da se omenjeni določbi nekateri upirajo prav iz razloga domnevne skrbi za vsebinsko kvaliteto sojenja (v smislu zagotovitve sodnega varstva resničnemu nosilcu pravic materialnega prava).*

8. Vmesna sodba na podlagi sporazuma strank

1. *Ali je pogoj za izdajo vmesne sodbe na podlagi sporazuma strank, da se stranki izrecno strinjata z izdajo takšne sodbe ali pa zadošča, da sodišče ugotovi, da med strankama ni spora o temelju?*

Čl. 315/4 ZPP določa: »Če sodišče ugotovi, da podlaga tožbenega zahtevka med strankama ni sporna, lahko izda vmesno sodbo (Vmesna sodba na podlagi sporazuma strank).« Določba izrecno ne omenja sporazuma o tem, da se izda omenjena sodba, pač pa zgolj nespornost temelja. Kljub temu menim, da je smiselno, da sodišče od strank pridobi izrecno soglasje za izdajo vmesne sodbe na podlagi sporazuma strank (tudi zato, ker tedaj ni realno pričakovati, da se bo katera od strank pritožila zoper to sodbo). Naj omenim še, da nov institut odpira nove možnosti poravnavanja. Npr. pri vprašanju deljene odgovornosti ni nerealno pričakovanje, da bi sodišče lahko doseglo, da se stranki sporazumeta o deležih odgovornosti in da se izda vmesna sodba na podlagi sporazuma strank o deljeni odgovornosti.

9. Spor majhne vrednosti

Očitno je, da je prav ureditev spora majhne vrednosti ena od najbolj šibkih točk novele ZPP-D; spornih vprašanj, nejasnosti in zapletenosti je namreč veliko (pri čemer pa je res, da se jih precej nanaša na prehodni režim – torej na nekaj, kar ne bi smelo imeti trajnejšega pomena). Sicer pa so sporna vprašanja povezana s kombinacijo določb o tem, da sodišče lahko odloči brez glavne obravnave, če nobena od strank glavne obravnave ne zahteva, ter določb o sankcijah za izostanek. V izhodišču je pristop ZPP-D logičen: smiselno je, da je zakon bolj strog do stranke v primeru, če je prav ta stranka zahtevala izvedbo naroka, nato pa na narok ni prišla. Smiselno je tudi, da strank v sporu majhne vrednosti ne gre pod grožnjo tako ostrih sankcij, kot so v rednem postopku, siliti, da pristopijo na narok. Cilj ureditve spora majhne vrednosti mora biti med drugim v tem, da je postopek za stranke ekonomičen. Pristop na narok pa je lahko (še posebej če gre za stranke iz različnih krajev) povezan s stroški (potni stroški, izguba zaslužka, sicer pa plačilo odvetniku za zastopanje na naroku). Najbrž bi bilo najbolj smiselno, če bi sankcije za izostanek z naroka (vsaj za stranko, ki izvedbe naroka ni izrecno zahtevala) v sporu majhne vrednosti povsem izključili. Menim pa tudi, da (kar velja že od leta 1999 dalje) da poudarek na pisnosti postopka v sporu majhne vrednosti ni najboljša rešitev. Morda bi bilo bolje vztrajati pri izvedbi enega naroka, na ta narok pa strogo vezati prekluzijo.

1. *Na kakšen način stranka v sporu majhne vrednosti zahteva izvedbo naroka oziroma ali je dovolj, da v pisni vlogi kot dokaz predlaga zaslisanje stranke ali priče?*

Sodišče v sporu majhne vrednosti lahko opusti izvedbo naroka, če nobena od strank tega ne zahteva (čl. 454/2 ZPP). Na prvi pogled je videti pretiran formalizem, če stranki očitamo, da

ni zahtevala izvedbe naroka, kljub temu, da je predlagala dokaz z zaslišanjem priče (ali stranke). Vendar je stališče, da bi tudi predlog za zaslišanje priče ali stranke, morali šteti za konkludentno zahtevo za izvedbo naroka, za stranko zgolj navidezno ugodno. Treba je namreč upoštevati, da so za stranko, ki izvedbo naroka zahteva, pa potem na ta narok ne pride, vezane zelo stroge sankcije (fikcija pripoznave oz. odpovedi zahtevku; čl. 454/3 ZPP). Torej gre v bistvu lahko zelo v škodo stranki, če bi njen dokazni predlog (zaslišanje priče) že šteli za zahtevo za razpis naroka – če stranka na narok ne bi prišla, bi jo zadele zelo hude sankcije. Zato je – tudi z vidika stranke – bolje vztrajati pri gramatikalni razlagi in šteti, da je sodišče dolžno razpisati narok le, če katera od strank to izrecno zahteva. Navsezadnje je dvomljivo reči, da predlogu za zaslišanje priče vedno ustreza obveznost naroka – sodišče lahko dokazni predlog namreč iz določenih razlogov (nerelevantnost, nespornost, neprimernost) tudi zavrne; za kar mu ni treba razpisati ustne obravnave. Pri tem velja upoštevati, da sodišče narok lahko razpiše tudi v primeru, če ga nobena od strank ne zahteva. Odločitev brez glavne obravnave namreč pride v poštev le, če sodišče oceni, da je o spornih dejstvih mogoče odločiti na podlagi predloženih pisnih dokazov. Če iz navedb strank izhaja, da ni tako, sodišče narok mora razpisati, tudi če ga nobena od strank ne zahteva.

2. Kaj storiti v primeru, ko tožeča stranka po razpisu zadnje glavne obravnave v rednem postopku skrči zahtevek na 2.000,00 EUR ali manj? Ali je v tem primeru le pravni pouk v končni odločbi drugačen (8 dni in omejeni pritožbeni razlogi)?

Čl. 449 ZPP določa: »Če tožeča stranka pred koncem glavne obravnave, ki teče po določbah tega zakona o rednem postopku, zmanjša tožbeni zahtevek, tako da ne presega 2.000 eurov, se postopek nadaljuje po določbah tega zakona o postopku v sporih majhne vrednosti.« Sam menim, da sicer ne bi bilo prav nobene ovire, da bi se postopek nadaljeval kot spor majhne vrednosti (SMV) tudi v primeru, če šele po koncu glavne obravnave pride do znižanja zahtevka. Upravičenih razlogov, da bi stranka v postopku ravnala glede česar koli drugače, če bi vedela, da so pritožbeni razlogi omejeni, ni. Ne moremo reči, da je stranka upravičeno v postopek na prvi stopnji »vložila nekoliko manj truda«, saj se je zanesla, da bo tako in tako še možna polna pritožba. Vendar pa je težko iti mimo citirane določbe čl. 449 ZPP. Iz te dovolj jasno izhaja, da do »pretvorbe« iz rednega postopka v SMV lahko pride le, če je tožbeni zahtevek zmanjšan pred koncem glavne obravnave.

Omeniti velja še, da možnost pretvorbe rednega postopka v SMV ne sme povzročiti negativnih posledic za toženca, ki se je zanesel na to, da gre za redni postopek. Če npr. tožnik na začetku prvega naroka zmanjša tožbeni zahtevek pod 2.000 EUR, gotovo ni mogoče izreči, da toženec zato na prvem naroku za glavno obravnavo ne sme več navajati novih dejstev in dokazov (čl. 286 ZPP), češ da je v SMV prekluzija strožja (čl. 452 ZPP).

3. Kako vabiti v sporu majhne vrednosti, kjer so se vloge v skladu s 451. in 452. čl. ZPP že izmenjale pred uveljavitvijo sprememb in stranke niso zahtevale izvedbe naroka?

Predlagam, da v času »prehodnega« režima, da se izogne zapletom, sodišče uporabi možnost, da glavno obravnavo razpiše tudi v primeru, če nobena od strank izvedbe naroka ni zahtevala (čl. 454/2 ZPP).

4. Kako razumeti določbo 455. čl. ZPP, da »sodišče odloči na podlagi listinskih dokazov ali teh dokazov in drugih dokazov, ki jih je mogoče izvesti na naroku«? Ali to pomeni, da mora sodišče na narok vabiti predlagane priče, opraviti predlagane poizvedbe? Na katerem naroku? Čemu je za odločitev na podlagi listinskih dokazov in dokazov, ki jih je mogoče izvesti na naroku, potreben predlog druge stranke? Ali ne bi bilo racionalno, da sodišče to stori po uradni dolžnosti?

Sodišče, če razpiše obravnavo, vabi priče in opravi poizvedbe. Saj sodišče ne more vnaprej vedeti, da stranka ne bo prišla na narok. Če stranka na narok ne pride, sodišče izvede dokaze, ki jih je mogoče izvesti na *tem* naroku. Če bi imeli v mislih kateri koli (kasnejši) narok, določba ne bi imela smisla.

Logično je, da je za odločitev na podlagi sumarno pridobljenih dokazov potreben predlog nasprotne (tj. prisotne) stranke.²³ Treba se je namreč zavedati, da gre lahko odločitev na podlagi teh dokazov (glede na dokazno breme) tudi v škodo prisotne stranke. Prisotni stranki odsotnost druge stranke ne sme iti v škodo. Ni nujno, da je za prisotno stranko odločitev na podlagi prezentnih dokazov ustrezna rešitev – morda se ta stranka za ugotovitev dejstev, glede katerih ima dokazno breme, zanaša na dokaze, ki jih ni mogoče izvesti na prvem naroku (npr. priča se ni odzvala vabilu, potreba po dokazu z izvedencem ...).

6. Če narok v SMV zahteva zgolj ena stranka, kakšne posledice zadenejo stranko, ki naroka ni zahtevala in na narok ne pride, izostanka pa ne opraviči?

V prvem odstavku čl. 455 ZPP določa: »Če je sodišče izvedlo narok, čeprav ga nobena stranka ni zahtevala, pa ena pravilno vabljen stranka ne pride, se šteje, da umika vse dokazne predloge, razen listinskih dokazov, ki jih je predhodno že predložila sodišču. V tem primeru sodišče na predlog nasprotne stranke odloči na podlagi listinskih dokazov ali teh dokazov in drugih dokazov, ki jih je mogoče izvesti na naroku.«

Logična je ureditev, da je zakon strožji do stranke, ki na narok ne pride, vendar je sama predlagala izvedbo naroka. Ni potrebe po takšni strogosti do stranke, ki izvedbe naroka ni zahtevala. Ta položaj naj bi urejal čl. 455 ZPP. Vendar ZPP ureja le položaj, ko sodišče izvede narok, ko ga nobena stranka ni zahtevala. Ne ureja pa položaja, ko sodišče izvede narok, ker ga je zahtevala ena stranka, na narok pa nato ne pride druga stranka. Možne rešitve so tri: (1) po analogiji uporabiti rešitev iz 455. čl. ZPP – položaj, ko na narok ne pride stranka, ki naroka ni zahtevala, sodišče pa je narok razpisalo na predlog nasprotne stranke, je z vidika

²³ Drugače Testen A., str. 13.

odsojne stranke enak kot položaj, ko je sodišče narok razpisalo po lastni presoji; (2) ker ZPP omenjenega položaja ne ureja, se uporabi sistem sankcij po splošnem delu ZPP; to pomeni (glede prvega naroka za glavno obravnavo) ob izostanku tožnika sodbo na podlagi odpovedi, ob izostanku toženca pa sodbo na podlagi pripoznave; (3) ker ZPP obravnavane situacije pri sporu majhne vrednosti ne ureja, sicer pa vprašanje izostanka strank v poglavju o SMV ureja izčrpno, ni podlage za uporabo določb o izostanku iz splošnega dela ZPP. Zato v obravnavanem položaju odsotne stranke ne zadene nobena sankcija.

Sam menim, da je varianta (2) gotovo prestoga in tudi ne ustreza smislu ureditve.²⁴ V poštevek prideta varianti (1) in (3), pri čemer se sam zavzemam za zadnjo – torej da ni nobenih sankcij.²⁵ Položaj, ko sodišče razpiše narok po lastni presoji, ni povsem primerljiv s položajem, ko sodišče narok razpiše na podlagi zahteve nasprotnne stranke. Če sodišče to stori po uradni dolžnosti, ga pri odločitvi vodi načelo smotrnosti. Razpis naroka pa morda v primeru, če je stranka iz oddaljenega kraja (in obenem ni odvetniško zastopana) ni smotrno. Če pa narok zahteva nasprotna stranka, sodišče narok mora razpisati. Ni pravično, da bi nasprotna stranka z lastno zahtevo po izvedbi naroka v bistvu naložila breme drugi stranki, da se mora tudi sama naroka udeležiti (saj jo v nasprotnem primeru zadenejo stroge sankcije).

Literatura

- Betto N., Sankcije za neaktivnost strank v pravdnem postopku, *Pravna praksa*, št. 42/2007.
- Bergant Rakočević V., Materialno procesno vodstvo v pisnih fazah postopka in razmerje do prekluzije, *Podjetje in delo*, št. 6-7/2008, .
- Cerar R., Izvajanje dokazov v pravdnem postopku, *Magistrska naloga (neobjavljena)*, Pravna fakulteta v Ljubljani, 2009.
- Čujovič M., Spori majhne vrednosti v ZPP – tisto, kar ni urejeno, *Pravna praksa*, št. 20/2009, str. 11.
- Dolenc M., Materialno procesno vodstvo – sredstvo za racionalizacijo postopka ali dodatno breme in prelaganje odgovornosti, *Podjetje in delo*, št. 6-7/2008.

²⁴ Za to varianto sicer Čujovič, Spori majhne vrednosti v ZPP – tisto, kar ni urejeno, *Pravna praksa*, 2009, št. 20, str. 11. Avtor meni, da je absurdno, da bi bile sankcije v rednem postopku strožje kot v sporu majhne vrednosti. Na splošno to drži, vendar je logika prav pri siljenju strank (pod grožnjo sankcij), da pridejo na narok, drugačna. Razumljivo je, da je zakon manj strog do strank v sporu majhne vrednosti. Eden izmed ciljev posebne ureditve spora majhne vrednosti je namreč v tem, da se zagotovijo čim manjši stroški. Pristop na narok pa je (še posebej za stranko iz oddaljenega kraja) že sam po sebi povezan z občutnimi stroški. Prav zaradi cilja, da je postopek ekonomičen, ni smiselno, da se stranke v sporu majhne vrednosti strogo sili k prisotnosti na naroku (in se jim s tem povzroča stroške, ki niso sorazmerni z vrednostjo spora).

²⁵ Enako Betetto v: Ude et al., *Pravdni postopek – zakon s komentarjem*, III. knjiga, str. 723.

- Ilc J., Pravdno-represivni postopek, *Odvetnik*, 2008, št. 40.
- Rosenberg, Schwab, Gottwald, 16. Aufl.
- Stein, Jonas, *ZPO Kommentar*, 22. Aufl., Mohr, Tuebingen, 2003–2005.
- Slivnik A., Materialno procesno vodstvo z vidika odvetnika – spodbuda za boljše ali slabše delo?, *Podjetje in delo*, št. 6-7/2008.
- Testen A., Postopek v sporih majhne vrednosti, *Pravna praksa*, št. 47/2008.
- Ude L., Rijavec V., *ZPP z uvodnimi pojasnili*, GV Založba, 2008.
- Voglar M., Prekluzije in sankcije po ZPP-D v praksi: izkušnja sodnika, *Podjetje in delo*, št. 6-7/2009.
- Wedam Lukić D., Profesor Cigoj in civilno procesno pravo, v: *Zbornik razprav s simpozija SAZU ob 20-letnici smrti, SAZU, Razprave 24*, Ljubljana, 2009.